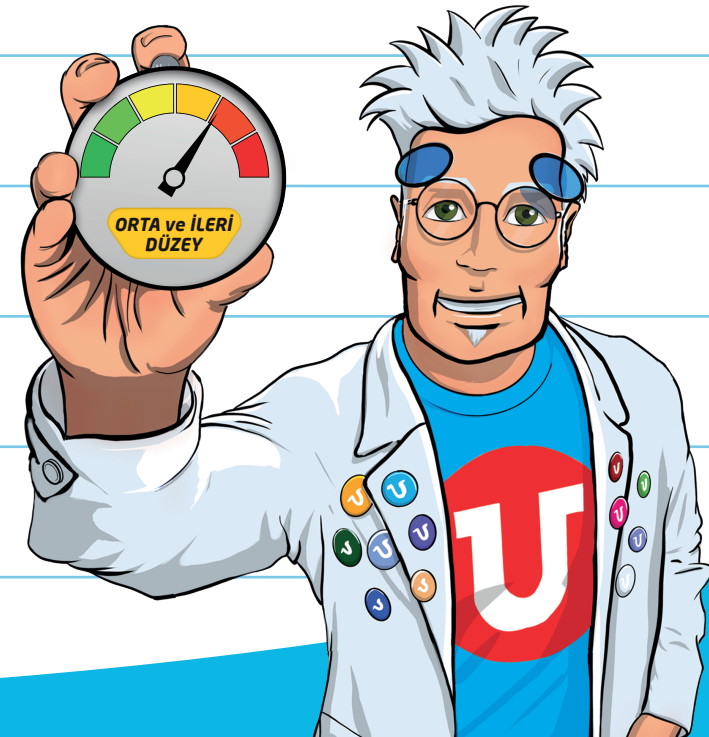

9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Okuma

(Tiyatro Türleri, Tiyatronun Yapı Unsurları,
Tiyatro Terimleri)

OKUMA (Tiyatro Türleri, Tiyatronun Yapı Unsurları, Tiyatro Terimleri)

TIYATRO

TIYATRONUN YAPI UNSURLARI

TIYATRO TERİMLERİ

TIYATRO TÜRLERİ

TIYATRO

- İnsan hayatının çeşitli yönlerinin sahnede canlandırılması amacıyla yazılan eserlere denir.
- Tiyatro, perde ve sahne olmak üzere iki bölümden oluşur. Perde, konunun ana parçalarından her biridir. Sahne ise tiyatro eserinde bir perdelik bölümün, dekor bakımından değişik olan küçük kısımlarına verilen addır.
- Tiyatronun olay ve kişiler olmak üzere iki temel ögesi vardır.
- Her tiyatro eserinde bir olay ya da olaylar zinciri vardır. Her oyunda eylem, bir ana düşünce veya bir duyguya dayanır.
- Tiyatroda olayların ortaya çıkışını sağlayan varlıklara oyunun kişileri denir. Tiyatronun amacı insan ve toplum yaşamını anlatmak olduğuna göre insansız bir tiyatro düşünülemeyeceği açıktır. Anlatmaya bağlı metinlerde olduğu gibi, tiyatrodada yazar tipleştirme ya da karakter çizme yöntemine başvurabilir.
- Tiyatro eserleri; giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşur.

TIYATRONUN YAPI UNSURLARI

Dramatik Örgü:

→ Tiyatro metinlerinde olay örgüsü, dramatik örgü olarak adlandırılır. Bu örgü, kişilerin çeşitli çatışmaları veya karşılaşmaları çevresinde oluşur.

Yer (Mekân):

→ Oyunlarda olayın geçtiği mekân sahnede dekor ile canlandırılır.

Zaman:

- Tiyatroda canlandırılan olayların geçtiği süre, zaman kavramı ile karşılanır. Zamana ait unsurların tamamının sahnede gösterilmesi mümkün olmadığı için bunlar "beş yıl sonra" veya "iki yıl önce" gibi ifadelerle verilir.

Çatışma:

- Bir oyunda, anlayış veya savunulan değerlerin karşıtlığından kaynaklanan durumlar "çatışma" olarak adlandırılır. Çatışmalarda bireyin kendisi, bir başkası, toplum veya doğa ile karşılaşması ve mücadele etmesi söz konusudur. Çatışma, merak duygusunu canlı tutan ve oyunun ilerlemesini sağlayan bir yapı unsurudur.

TIYATRO TERİMLERİ

Doğaçlama:

- Yazılı metni olmayan, kararlaştırılmış taslağı; yerine, zamanına göre oyuncular tarafından, sahnede yakıştırılan sözlerle tamamlanan oyun, tuluat.

Dram:

- 1. Sahnede oynanmak için yazılmış oyun, drama.
- 2. Acıklı, üzüntülü olayları, bazen güldürücü yönlerini de katarak konu alan sahne oyunu.
- 3. Tiyatro edebiyatı.

Diksiyon:

- 1. Seslerin, sözlerin, vurguların, anlam ve heyecan duraklarını kurallarına uygun olarak söyleme.
- 2. Duru, açık vurgulamaya tam uyarak konuşma.

Aksesuar:

- Konunun gerektirdiği ölçüde kullanılan, bir sahne içinde yer alan veya oyuncunun dekor gereği kullandığı çeşitli eşya.

Aksiyon:

- Bir oyuncunun sahne üzerindeki hareketi.

Aktör:

→ Erkek oyuncu.

Aktris:

→ Kadın oyuncu.

Dekor:

→ Tiyatro, sinema ve televizyonda sahneye konulan eserin olayının geçtiği yerin ve çağın özelliklerini belirleyen perde, aksesuar vb. öğelerin bütünü.

Dramatik:

→ 1. Sahne oyununa özgü olan.

→ 2. İçinde gerilim, çatışma vb. olaylar bulunan, insan ilişkileri ile gelişen (eser, olay).

Dramatize etmek:

→ Bir edebî eseri radyo, televizyon veya sahne oyunu biçimine getirmek.

Entrika:

→ Bir işi sağlamak veya bozmak için girişilen gizli çalışma, düzen, dalavere

Jest:

→ Herhangi bir şeyi açıklamak için genellikle el, kol ve baş ile yapılan içgüdüsel veya iradeli hareket.

Koro:

→ Tek veya çok sesli olarak yazılmış bir müzik eserini seslendirmek için bir araya gelen topluluk.

Kostüm:

→ Sinema ve tiyatrodaki rol gereği giyilen kıyafetlerin genel adı.

Kulis:

→ Sahnenin gerisinde ve yanlarında bulunan bölüm.

Mimik:

→ Bir duygu ve düşüncenin kaş, göz, ağız, yüz hareketleriyle anlatılmasıdır.

TIYATRO TÜRLEİİ

TRAJEDİ

- 17. yy.da klasisizm akımıyla Őekillenen bir tiyatro türüdür.
- Konusunu seçkin kimselerin hayatından ya da mitolojiden alır.
- Kahramanları tanrılar, tanrıçalar ve soylu kimselerdir.
- Seyircide korku ve acıma gibi duygular uyandırır. Böylece ruhun tutkularından arındırılması hedeflenir.
- Erdem ve ahlak ön plandadır.
- Kusursuz bir üslubu vardır. Kaba sözlere yer verilmez.
- Eser baştan sona kadar ağırbaŐlı, ciddi bir hava içinde geçer.

- Vurma, yaralama gibi çirkin olaylar, seyircinin gözü önünde gerçekleştirilmez; sahne arkasında gerçekleştirilir. Bu olaylar haberciler tarafından sahnede aktarılır.
- Nazım biçiminde yazılır.
- Üç birlik kuralına uyulur. Zaman birliği olayın 24 saat içinde, tek bir yerde tek bir mekânda geçmesidir.
- Oyunda koroya yer verilir. Oyun, koro ve diyalog bölümünden oluşur.
- Ünlü trajedi yazarları; Eski Yunan; Aiskhylos, Eurupides, Sophokles. Fransız; Corneille, Racine'dir.

KOMEDİ

- 17. yüzyılın sonunda başlamıştır.
- Konusunu, yaşanan hayattan ve günlük olaylardan alır.
- Olayların, insanların, durumların gülünç yanlarını ortaya koyar.
- Kişiler halktan ve yüksek zümreden her çeşit insan olabilir.
- Her türlü söze, şakaya, kaba saba ifadelere yer verilir.
- Kişilerin her türlü davranışları sahnede gösterilir.
- Koro ve diyalog bölümlerinden oluşur.
- Manzum olarak yazılır.
- Üç birlik kuralına uyulur.
- İnsan karakterinin gülünç ve eksik yanlarını anlatanlara karakter komedyası, toplumun gülünçlüklerini anlatanlara töre komedyası, olayların merak uyandıracak şekilde işlendiği eserlere entrika komedyası adı verilir.
- Türün yazarları, Yunan-Aristophanes, Fransız Moliere'dir.

Komedi çeşitleri:

- **Karakter komedisi:** İnsanların karakterlerinin ve kişiliklerinin aksak ve gülünç taraflarını gösteren komedidir.
- "Tartuffe, Cimri" (Moliere), "Venedik Taciri" (Shakespeare) bu türe örnektir.
- **Töre komedisi:** Topluların gülünç ve aksak yanlarını, gelenek-göreneklerin ve törelerin bozuk taraflarını anlatan komedi türlerindedir. "Şair Evlenmesi" (Şinasi), "Gülünç Kibarlar" (Moliere)
- **Entrika komedisi:** Günlük yaşamdaki olayları merak uyandıracak ve insanları şaşırtacak biçimde anlatan komedidir. "Yanlışlıklar Komedyası" (Shakespeare) bu türe örnektir.

DRAM

- Hayatı olduğu gibi yansıtır. Yani hem acıklı hem komik olaylar iç içe yer alır.
- Konusunu günlük yaşamdan ve tarihten alır.
- Kişiler tek yönlüdür, ya tamamen iyidir ya tamamen kötüdür.
- Üç birlik kuralına uyma zorunluluđu yoktur.
- Olaylar, çirkin dahi olsa sahnede gösterilebilir.
- Kişiler hangi sınıf ve halktan olursa olsun dramda yer alır.
- Şiir veya düzyazı karışık hâlde yazılabilir.
- En ünlü dram yazarları; İngiliz yazar Shakspeare dramın ilk ürünlerini vermiştir. Ancak bu türün özelliklerini Victor Hugo belirlemiştir.
- Kitabımızdaki metinler Ahmet Turan Oflazođlu, Cevat Fehmi Başkut, Turgut Özakman, Moliere'den alınmıştır. Sözü edilen yazarlarımız hakkında bilgi edinmeniz sizin için faydalı olacaktır.

